

ОЛІЙНИК А. С., кандидат економічних наук, старший викладач

Полтавська державна аграрна академія

КООРДИНАЦІЯ УПРАВЛІННЯ АНТИКРИЗОВИМИ ЗАХОДАМИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

В умовах сучасної економіки, необхідність створення системи антикризового управління зумовлена низкою причин. По-перше, – подолання циклічності кризи на регіональному, міждержавному та міжсекторальному рівнях. По-друге, для адаптації антикризових інструментів необхідне вбудовування завдань у державну політику. По-третє, взаємне коригування національних програм розвитку з процесами їх реалізації. Із цього приводу не можна не погодитися з позицією зарубіжних фахівців в області кризового менеджменту [1], які стверджують, що криза національного масштабу повинна адаптувати свої підходи до вирішення різних державних проблем з урахуванням інтересів, пріоритету, логіки і цінностей.

Однак така адаптація вимагає прозорості діяльності і самих державних органів, моніторинг яких регулярно проводиться з боку засобів масової інформації, соціальних медіа та інших інформаційних джерел. Зарубіжні фахівці підкреслюють, що в період початку будь-якої кризи, будь-які зовнішні і внутрішні чинники, які породжують її, можуть посилювати свій ефект в кілька разів за так званим «емоційним» характером. У зв'язку із цим, наявність системних заходів допоможе не тільки знизити напруженість в економіці, але й дозволить значно скоротити дію кризи в часі.

За такого підходу, національна система антикризового управління повинна включати в себе основні три етапи:

1. Готовність до кризи – оцінка готовності до кризи, виявлення і

аналіз основних загроз, небезпек і вразливостей на основі розширення знань і можливостей з ефективного передбачення, реагування і посткризового відновлення. Це своєрідний етап раннього попередження кризи на основі виявлення загроз щодо активації можливих сил внаслідок настання надзвичайної ситуації або непередбачених обставин. Такий підхід передбачає накопиченню товарно-матеріальних ресурсів за рахунок бюджетів (державного, місцевого), технічну підтримку виробничих потужностей, підготовку і здійснення реагування на надзвичайні ситуації та пов'язані з ними механізми координації управління на рівні інституціональних структур.

2. Готовність у момент настання кризи (матеріалізація кризи) – виявлення масштабів кризи через різні джерела інформації, перелік яких повинен бути завчасно формалізований (моніторинг економіко-соціальної інформаційної мережі і систем раннього попередження, органи державної влади, громадяни, приватний сектор). Моніторинг розвитку кризи необхідний для виявлення її характеру щодо з'ясування оперативної картини кризових наслідків з подальшою їх ліквідацією. Це передбачає вибір відповідних планів, надзвичайних дій і активації відповідних мереж у надзвичайній ситуації.

3. Забезпечення зворотного зв'язку після кризи з урахуванням можливості обмеження збитку – передбачає систему координації, контролю та адаптації економіки і окремих її галузей за допомогою тактичних і стратегічних рішень на відповідних рівнях влади. Це потребує звернення до стандартних операційних процедур, які регулюють і координують канали інформації для розширення масштабів мобілізації додаткових коштів з реагування на надзвичайні ситуації. При цьому механізм зворотного зв'язку повинен бути детально проаналізований з урахуванням загальних заходів з мінімізації збитку від кризової ситуації [2].

Безумовно, маючи досвід з ліквідації наслідків криз можна більш

оперативно вибудувати систему готовності і реагування на мінливі процеси в економіці держави. Процес підготовки до кризи в рамках національної системи антикризового управління передбачає планування різних сценаріїв від найбільш сприятливого до самого негативного, що в свою чергу вимагає адекватної оцінки ризиків.

У процесі функціонування національної системи антикризового управління необхідним є створення механізму для аналізу і візуалізації різних сценаріїв ризику у розрізі окремих секторів економіки з метою інтеграції карти ризиків за географічною прив'язкою інформації про рівень вразливості. У зв'язку із цим, на перший план висувається значення вертикальної і горизонтальної шкали карти ризиків, які повинні бути економічно порівнянні із зусиллями менеджменту з координації ліквідації наслідків кризи. Разом з тим, особливість побудови такої карти ризиків національного масштабу, повинно враховувати транскордонність кризи, що вимагає окрім побудови системи координат вирішення наступних основних завдань у частині розробки і широкої класифікації ризиків на національному рівні з урахуванням часового горизонту для їх масштабування та структурування ризиків за типами користувачів чи інших сторін, які можуть бути залучені в дію національної системи антикризового управління.

Вирішення зазначених завдань вимагають значного співробітництва між різними напрямками і секторами економіки та зацікавленими сторонами. Для їх реалізації також необхідним є об'єднання зусиль наукової та інтелектуальної думки, фахівців в області інформаційних технологій і ризик-менеджменту та аналітиків і незалежних експертів в області антикризового управління. По суті, це передбачає створення інтерактивного партнерства між зацікавленими сторонами і державою, в основі якого виступає розробка і класифікація ризиків національного

масштабу, яка допоможе сформувати матрицю ризиків, що підтримує інформацію про основні загрози для економіки з метою оперативної мобілізації ресурсів у разі виникнення кризи. В такому випадку цей комплексний підхід дозволить сформувати оперативну картину кризи для прийняття ефективних рішень на оперативному і стратегічному рівнях. Зазначені рішення повинні уповні визначати таке коло питань:

- 1) сценарії подальшого розвитку кризи;
- 2) оперативні засоби для ліквідації кризи;
- 3) побудови системи кризового моніторингу, який агрегує в собі інформацію і подальший її обмін на мережевому рівні.

Таким чином, провідну роль у створенні системи антикризового управління повинна відігравати держава, адаптувавши свої можливості антикризового управління до нових криз з урахуванням розробки нових доктрин і інструментів. У той же час на озброєнні повинні залишатися і старі інструменти, які вже адаптовані до минулих криз з метою надійного виконання антикризових заходів. Кожен уряд, залежно від його організаційної структури і впливу кризи та загроз може розробляти індивідуальні інституціональні та управлінські механізми для підтримки держави в надзвичайних ситуаціях. Тому поглиблений аналіз можливостей національної системи антикризового управління дає цілісне уявлення про новий антикризовий інструментарій, його можливості у сфері міжнародного співробітництва із запобігання внутрішніх і транскордонних криз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грищенко А. А. Міжнародна координація розвитку національних економік як умова попередження глобальних фінансово-економічних криз. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 9. С. 3–11.
2. Белай С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика : Монографія. Харків : Вид-во НАНГУ, 2015. 349 с.